

EO-1

JANUAR 1921

PEDAGOGIKA
ARHIIVMUSEUM
FOND K 15 369-2

Mim. büros - K. Kene.
Tartos. Kőútján 3.

Yluge me, kui me võime,
Hoarage me, kui me käime,
Noored noorella e'alla,
Parajcilla põlvedella!

Maailm on hukkumas...

On kõrged ideaalid ümberkukkumas;

Ja inimesed veres suplevad, ning astuvad vendi vastu

Püssiga ja mõõgaga.

Ja halin kuulub igalt poolt, mis julgeb astu...

Kui palju rammistust ja saamatust on meie elus

Ja kirgi alatuid.

Ah, hinge ängistab ja on nii vaesus!

Ent siiski elus verises ja hallis

Veel leidub ülnat, mis südamele kallis,

Ja mille vastu harrastus ja arm me hingi hurmava

See jõudu annab elada!

See lemb on meil, kui torni ajal äike,

Kui külmal talvel soojust andev päike;

King rõõmu toob ta ellu. Ja kurbi nurke

Ja valgustab.

* *

*

Oo, kuidagem siis unistuse võrre

Tuleviku seintele! Ja inimeste sear

Kõik olgem rõõmsad sellen ean

Mil saatuselt meil' noorus ant!

Ning olgem kindlail lootustivul kant
Üle hädade!

Alaca. VI^a

Talvele.

Agi Reika. VI^a.

1905

Miks tulid talu nii vara,
et kinni katta sügist ilu
oma valge kattega?

Koas arvad, et küllalt ju valgust
on saanud loodus, nagu ilmamaa,
et aeg neil puhata?

Ei lepi seega keegi!

Jäi valgust nõudes loodusile
sind taganema sunnib
teed valmistades kevadel!

Voitlus elu ja surma vahel.

Agi Reika. VI

Viige ära mind selle hirmulise silmist! Olen
nõrk... Ah! kui kole see pilk... ma ei suuda...

viige... ma palun... Vaatike, kuis ta mind varit-
seb... tema - põrguvürst... Arvate, et ma ei tea...
tean kõik... näen tema mõtteid! Need on jõledad
tahtmised - ära viia mind, kes ma alles elada tahan,
mind noort viia sinna, kus igavene elu, kuid milline-
saatanlik: saatanad ees, taga, igalpool, ja ise nem-
de seers samane saatan... Ei, elule peab võit jää-
ma! Minema ajama see saatanlik kugu! -

Kes on sind kutsunud?.. Arvate mind nõrga
olevat?.. Ei!.. Sinuga võitlusens jatkub mul energiat...
enam kui... Sa naerad, hirmutad mu üle, mu lui-
seid käsa vaadeldes... Sa oled pime... ei näe
mu hinge jõudu, sina, keda rangemas näen
igal silmapilgul!

Ah ha! Sa naerad?

Vaat, võit on siin; ju käes mul võidupärg!
sest põgenemas näen sind eel!..

Sajajalgne uss.

Voib olla paistab selle jutukese pealkiri nii
mõneleki lugejale imelik, ja nii mõniagi ehk ar-
vab selles jutukeses midagi loodusteaduslikku ole-
vat, kuid täheusega pole jutukesel tegemist.

See oli kord, kui ma 1. mõisas suvel oma sugulaste poolt olin, kus paar nädalat viibisin. Minul, kui kunagi vöörul, oli väba aega õige rohkesti, mida lugemiseks tarvitasin. Kui siis, oli jälle üks kena õhtupoolik, kui ma cuas raamatut lehitse-des lamasin ja aineti herraste maja poole vaadasin, kus ka minu sugulastel paar, kolm toa-kest oli. Maja avatud akendest võisin ma pöös-sa all istudes isegi kõnet kuulda. Ibänki se-gas mind lugemise hele naer ja ma tõstsin sil-mad raamatult maja poole. Nägin ühel ava-tul aknal, alumisel korral, kaks tütarlast istu-mas ja südamlikult naemas. Need, kahjuks, ei tundnud ma mitte, sest teised elanikud, väljaarva-tud sugulased, olid mulle selles majas vöörul. Vanem tütarlastest võis olla umbes 17 ja noorem 14 aastat vana. Värsli awanes aken kõrvale, mis seni kinni olnud, ja üks noorherra ilmus aknale. Ja et neid inka edasi naersid, päris ta viimast naeru põhjust. Noorem kadus aknalt vöörast healt kuuldes, kuid vanem küsis pead uhkelt sel-ga visates:

„Kas see Teid nii väga huvitab?“

„Ugatahes, oli herra vastus, „miks ei huvitaks see mind, mis Teidagi.“

„Aga see on saladus,“ vastas neiu kelmikalt. Selle peale järvad mõlemad minutiks vaht, ja viimaks, kui neiu midagi jutustada palus, vastas herra, et temal see täna vist korda ei minevat, kuid siiski ühte küsis ta, ja nimelt, kas neiu kunagi kedagi armastanud olla?

„Armastanud?“ sõnas piiga nagu enesele, ja seal juures kohe ärksamaks saades küsis ta:

„Aga ütelge esiteks, mis loom on see armastus?“

„Mh! Küsite mis loom? Kas Teie seda ise ei tea?“ pahvatas herra nagu pahasens saades. Ta kui neiu eitavalt vastas, jätkas ta: „Mh, kujutage ette, et ta üks sajajalgne uss on ja kui see ussike oma saja jalaga kellegi südamesse põeb, kust ta nii pea välja ei lähe, ja seal niisuguse tundmise sünnitab, mida sõnadega raske seletada.“

„Ah! niisugune ussike on siis armastus.“ hüüdis neiu vallatult naerdes, „mina tänini pole sarnast ussi leidnud!“

„Aga miks olete mulle niisuguse ussi süda-

messe saadnud?" vastas herra ja ta pika viibis
kauguses.

"Mina? Teie? Ei! ma ei ole Teie ühtegi nii-
sugust ussi südam..." Hruud seal hüüti neiu
nimepidi ja ta oli annalt kadunud.

Herra aga jäi anna juure mõttes seisma.
Mis mõtles ta? Heesteab. Võib olla ehk saja-
jalgse ussi peale.

Siinda D. VI^a

Tartus, 13. I. 21.

Arge äratage mind!

Ülesse tahavad äratada inimesed, täiskasva-
nud inimesed, mind minu nooruse unest - kus
olla on nii võimatu, põhjamatu kena.

Oh, laske veel tunda, näha, et kõik on suur,
puhas, kõrge ja häa. Teie ütlete, et näen unõ.

Ma isegi ütelsin: „nooruse unest.“ Miks ütelsin
nii? On olnud siis uni mu südamalsed vaated,
aated, kõik? Ja, nii te ütlete, teie, kes olete täis-
kasvanud. Teie ei ütle seda mitte otsekohe. Te
nälgite kauasol teel, mööda minnes, riivates,

kuid te näägitte ; võib olla, et te ammu ja nii
näakisite, pole seda tihede pannud. Te arnate mõis-
ta, et mina ei tee õieti arvates, et kõik on häa
ja ilus. Paljastate pooleti oma tõe, et kõik on
mõttetu, maaal ja tühine siin maises ilmas, se-
dagi mitte täiesti. Mäletan, mõne aasta ainult
tagasi, siis ei olnud kurjust ega halbtust üleüldse
ilmas (minu arvates). Kui ma juhtusin näge-
ma midagi, mis andis aimata kurja, siis muut-
sin süü eksituseks. Kurjus oli nagu väike väär-
ratius, eksisamm tõest, hääst. Kui tegin kui nägin,
kui kuulsin kurjusest siis ei uskunud, ei, usku-
sin, inimesed ei valetanud siis, ei olnudki valet mi-
nu arvates, siis lõin endale mingi kurja nõia,
kes elas kaugel. See võis teha kurja, inimesed mit-
te. Inimesed olid hääd ja neil oli häa, minu
arvates, mul enäcil aga kõige parem. Kuid
ei ole see nii, kahju on sest, See oli ammu.
Miks rääki sest, mis oli ammu? Mulle tuli
see ainult meele.

Kuid on midagi muud. Kõike mis mina
arvan, tunnen, tean olema ilusa ja kõrge,
see ei olla nii, seda ei ollagi. Seda võib üt-
tel-

Ja ilusamalt, lihtsalt, et näen und, ning see
täidab seda kohta oieti. Kui uni ei ole tõi,
seega vale. Kui hirmus, et kõik mis vaimu-
le annud võimaluse klutseda, tunda õnne, tun-
da et kõik on kokkukõlas temaga, see on uni,
vale, seda ei olegi. Ja kuigi ta on uni. Aga
kui und näed hääde ja ilusad, siis ei taha et
ärritatakse. Ja mina ei taha et mind ärrita-
tatakse. Kui teie olete mind pannud värise-
ma selle mõtte ees, et ärran, kõige sellega
mis rääkisite. Väliselt ei värise ma ju, ma
näen rahulikuna, mu vaade on rahulik.
On nagu väriseks hingmus, nagu kardaks te-
ma ja tunneks hirmu. Hing - see kõik mis
teeb mind minuks. Õnne oli hää, siis ei olnud
hirmu. Praegu on see veel väike, õige pisike,
see on veel õigemini tunne, et tuleb hirm -
hirm hirmu eest.

Kui oli hää elada enne, on nüüdki veel
hää.

Ärge äratage, laske näha und ilusad, elu
otsani laske elada nii nagu elan. Ning kui see
on võimatu, siis laske vähemalt kesta kauem

unel, hää ja ilusal. Kui palju saame hää
siit, kuni tunne, et kõik on hää, suur,
kõrge ja ilus.

Drusilla Siimeson. VI^a

Ärgem olgem leiğed.

VI^a-s asub sel õpeaastal 30 õpilast. Me kõik
oleme vähemalt paar aastat koos õpetust saa-
nud. Ylus koguke meist aga tallab juba 3-dat
aastat ühist kooliteed.

Seega tunne kõik 30 üksteist kaurikesti,
ehk küll mõnedki meist vahetavad teine teisega
õpeaasta joonsul vähe sõnu, - pole huvi üks-
teise vastu; ehk küll, kui koolipingi naabrist
juttu on, kuulakse lauset: „Tunnen teda õige vähe.“

Ometi tunne kõik üksteist. Ja ma usun, et kõik
ühes minuga tunnistavad, et me väga leiğed oleme.
Milles siis? - Ma arvan seega, et me ühegi töö,
ühegi koerustüki, üleüldse millegi juure energili-
selt ega täie tahtejõuga ei asu. Oleme nagu
80-ne aastased elust tüdinud inimesed, kes elada
ei tahja, aga ka surma kardavad. See oli nüüd

kindlaste liialdus?! - Võib-olla! -

Juhtub ju vahest harva, et me mõne õpeaine vastu havi tunneme, et me mõnda kelmust ühel meelel nõnda saada me, et me mõnest tunaeilsest pidust näakes hasarti sattume. See on aga ainult juhtumised. Harilik on, kui me oma ajakese, mis koolis viibime, aigutes ja norutes mööda saadame. Igati vahetab oma väljavalitu- ga, kellega ta kõige paremini arvab harmoneeri- vat, paar sõna, sest, mitu kuud veel kevadeni jääb ja et aeg küll väga pikk on. Juhtub ka sedagi, et üks salk õpilasi päris põnevad jutte näivad ajama, kuulata - jutt on tume- la tutvustet ülikenast ja armsast noormehes- t. Siis läheb vahetund. Mis on tunnis? - igati katsub aga oma ette, et see tund jälle selgeta- ha saaks. Seidub neidki, kes kogu aja õpivad, ei tea, mis neid seks liialdusena sunnib?

Ja kõige kuuldu ja nähtu peale avaldame oma arvamist harilikult pikliku suuliigutuse ehk labase muigega. On aga veel mõni sarnane ülearune küsimus arutusel, näit.: kas mitte teöhtut teha, ehk kas mitte luba paluda „koor-

soo Liitu" astumiseks; kes on siis veel leigemad kui me? - Ei, niisugust vaadet ärgem oman-
dagem: kõige vastu leige olla! Kui ka mõ-
nel meist midagi kõrgemat kui gümnaasii-
mi elu meeles mõlgub, omegi pole me praegu
midagi rohkemat, kui gümnaasistena. Ja
meilt ei nõuta palju; tähtsem sedagi, mis meie
kohus ja tundkem huvi selle vastu, mis meie
vaatepiiri ulatab!

Ärgem olgem leiged!

Elga VI^b ja ^c, ega te omegi samuti leiged ole?!

Leida Vadi. VI^a.

16. jaan. 1921.

Elga kiri Ellale.

Leida Vadi. VI^a.

Kallis Ella, nurised alati, et ma sulle
vähe kirjutavat. Kuusid, kuidas meil koolis
elatakse. Tahan selle kirja siis täiesti meie
koolielule pühendada.

Tuleb meelde see ilus aeg, kus õpetas üks me
pööst väga armastet koolusteadlane meile õnne-
likkele oma eriainet.

Vaat need olid alles tunnid, - looduslo tunnid. Meie teadmised suureni imelise kiirusega ja meie kõike rinda valdas neil tundel otsata rõõm, mis muidugi me häast ja ühtlasi ka lõbusast õpetajast olenes. Igaks meist avaldas oma rõõmu võimalikult palju häälitsemisega ja üle kõige kostis meie armsa kooliõpetaja hää. Igal ammugiast tunnil võtme lugupeet isanda üllatusiga vastu. Kõrõ hoolitsime, et oleks klassis paar pisikest konna, kes esitaks loodust, kõrõ tegime maskeraadi, mis tõstaks meeleolu; ja veel kaunimaid üllatusi sai sepišet. - See ilus aeg on paraku mööda; poolteist õperaastat pole meil enam selle kalli inimese tunde olnud. Aga siiski, nüüd, kus oleme vähem lustilised, võimaldab meile üks ka väga auväärt õpetaja raks, mitte eespool kirjeldet viisil, aga ometi kenat tundi nädalas. Need tunnid on meile samuti meelt mööda kui elmised. Tahan sulle, armas Ella, niisugusestki tunnist rääkida. Enne tundi valdab kõiki täielik rahh, sest teame, et tundi ei paku midagi äritavat ega ergutavat. Mõnda tüdrukut võib isegi aigutes ehk ringutes rahha; tähendab, ta on selle tunni enesele tunkum-

seks ja unistamiseks määranud. Viimane ilmub armastet ja lugupeet õpetaja, istub oma kohale ning algab armsalt ja mahedalt oma õpetust. Ta on üks väga rahuarmastaja ja lahke inimene.

Kuartes, et ehk õpilasi kuidagi oma tegevuses segada võiks, räägib ta hästi ühtvõrriselt ja mahedalt; isegi t tähte muudab vahel tarvidust tundes d-ks. Ümestad ja küsid ehk, kas me siis õpetust tähele ei pane ja milles seisab meie tegevus. Vastan, et tähelepanu tarvis pole, sest õpetatavad lood on meil juba ettevalmistuse klassist peale hästi tunt; tegevus aga on igaljuhul iseläadiline. Muusikalised inimesed, kel veel mõni as ja mängit so-naat kõrvus kõlab, püüavad seda ka oma naabritel ehte kanda, kuna nad seks otstarbens näp-pega armutalt lauale taovad, soovest tust heli-si ellu kutsudes. Mõned tüdrukud mängivad partii kaarta. Kõääd joonistajad on laua ilustamisega töös. Kolassivanemad näen ma tihti peale oma rahakotti, mistal peasjalikul viiekümnepennilisi sisaldab, revideerivad.

Kolassivanema naaber suurendab harilikult oma teadmisi ajaloos. See tüdruk, kes Sulle kangesti

meeldis, teeb suitsetamise harjutusi pliatsi jupiga. Üleüldse saab ses tunnis palju äratada: saab õppida, saab lõunavoodet pidada, saab mõtteid koguda. Kõrva ei tohi küll keegi tõsta, seega tunni rahu rikkuda. Tuhutab midagi selle sarnast, siis manitseb armas õpetaja meid vaikse sõnaga rahule. Kõas pole tore nüisugune õpetaja?

Meed on meil kaks armsamat õpetajat, teine on kahjuks meilt ammu lahkunud. Jean, et nad Sullegi saavata meeldima.

Peale nende on meil veel mõnigi hääd õpetaja olnud ja on praegugi. Ühisugusid õige hulle, kes meid ja endid igapäevi piinavad ja peavad murdma sunnivad, on vähepoole.

Kirjutata Sinagi mulle, mis teil seal oma koolis iseäralikku ja huvitavat on.

Palju tervitusi!

Sinu Olga.

Tartus, 12.I.21.

Toimkond: K. Raudo-sepp, L. Uadi, VI^a; M. Rammus,
H. Lupsman, VI^b; L. Kugin, E. Oidermann, VI^c.

Ühijäandja: E. K. K. S. T. Gümnaasiumi VI^{a, b, c} klass.

